

Parochie cursus digitaal: *Sociale Leer: Doodstraf*

Themagebied 11. Vrede en veiligheid

(auteur: Huub Flohr)

Overzicht programma videopresentaties

Sociale leer 4: <i>Doodstraf</i>	Sociale leer 8: <i>Kernwapens</i>	Sociale leer 25: <i>Omgang met geweld</i>
Sociale leer 35: <i>Ontwikkeling, de nieuwe naam voor vrede</i>	<i>Vredesethiek en onconventionele vormen van oorlogsvoering *</i>	<i>Vrede en verzoening*</i>

*= in de planning

Sociale leer video 4: *Ontoelaatbaarheid van de doodstraf volgens paus Franciscus*

Naar aanleiding van een vraag van middelbare scholieren naar de gelovige visie op de doodstraf zegt pastor Flohr in deze vierde aflevering dit thema nader bekeken te hebben en vastgesteld dat paus Franciscus twee jaar geleden de Catechismus van de katholieke kerk op dit punt heeft gewijzigd: Terwijl in de uitgave van Johannes Paulus II nog stond dat er in heel specifieke situaties de doodstraf nog denkbaar zou zijn stelt paus Franciscus dat in de huidige wereld de doodstraf ontoelaatbaar is en in strijd met het christelijk denken. De volgende passage is dus gewijzigd in de **Catechismus van de Katholieke Kerk** nr. 2267.

Terwijl de oude tekst luidde:

“Onder voorwaarde dat de identiteit en de verantwoordelijkheid van de schuldige met absolute zekerheid vaststaan, sluit de overgeleverde leer van de Kerk niet uit dat men zijn toevlucht neemt tot de doodstraf, wanneer dit de enig mogelijke manier is om mensenlevens effectief tegen een onrechtvaardige aanvaller te verdedigen.

Wanneer echter onbloedige middelen volstaan om de veiligheid van personen tegen de aanvaller te verdedigen en te beschermen, moeten de gezagsdragers deze middelen toepassen, omdat deze beter aangepast zijn aan de concrete voorwaarden van het algemeen welzijn en ook meer in overeenstemming zijn met de waardigheid van de menselijke persoon.

Vanwege de mogelijkheden die de staat tegenwoordig ter beschikking staan om misdaden effectief te beteugelen door degene die een misdaad begaat onschadelijk te maken, zonder hem definitief de mogelijkheid te ontnemen zijn leven te beteren, komen gevallen waarin het noodzakelijk is de schuldige te executeren 'maar zelden' voor of bestaan ze 'zelfs praktisch niet meer'.”

staat er sinds 3 augustus 2018:

“Het beroep op de doodstraf, na een eerlijk proces, door een legitieme overheid werd geruime tijd beschouwd als een passend antwoord op de ernst van bepaalde misdaden en een aanvaardbaar, zij het extreem, middel om het algemeen welzijn te beschermen.

Tegenwoordig is er echter een toenemend besef dat de waardigheid van de persoon niet verloren gaat, zelfs na het plegen van zeer ernstige misdaden. Bovendien is er een nieuw begrip ontstaan over strafsancities die door de staat worden opgelegd. Er zijn meer effectieve detentiesystemen ontwikkeld die een passende bescherming van burgers garanderen, maar die de schuldige tegelijkertijd niet definitief de mogelijkheid op verlossing ontzeggen.

Daaruit volgt dat de Kerk leert, in het licht van het Evangelie, dat "de doodstraf ontoelaatbaar is, want het is een aantasting van de onschendbaarheid en waardigheid van de persoon" en met vastberadenheid zal zij werken aan de wereldwijde afschaffing ervan.”

Tegen deze achtergrond ziet pastor Flohr de bedoeling van straf allereerst als een middel om de dader tot inkeer en verbetering te brengen. De doodstraf is daarom in tegenspraak daarmee, omdat juist dit allerbelangrijkste effect niet tot stand kan komen.

Als de doodstraf beschouwd wordt als een vorm van met gelijke munt betalen, dan gaat het alleen om vergelding. De doodstraf herstelt niet wat is teniet gedaan. En daarom kan ze alleen tegemoetkomen aan wraakgevoelens, maar geen echte voldoening schenken aan het slachtoffer of nabestaanden.

De doodstraf tenslotte als een afschrikwekkend middel ter voorkoming van ernstige misdrijven zou een naar verhouding onevenredige hoge prijs betekenen.

Juist omdat een misdadiger zijn persoonswaardigheid niet verliest ondanks soms mensonwaardige daden kan hij daarop aanspreekbaar blijven. De persoonswaardigheid uit zich immers in het vermogen om de waarheid in te zien en de vrijheid om daarnaar te handelen. Om de ernst van het vergrijp te beseffen zijn daarom ook zwaardere straffen te billijken. In ons strafbestel bestaan die voornamelijk in langere hechtenis. Maar dat zou geen levenslange detentie mogen betekenen, zoals paus Franciscus in zijn sociale encycliek **Fratelli tutti** betoogt. Pastor Flohr herinnert aan de Drie van Breda, die gezien hun leeftijd en gezondheidssituatie in vrijheid zouden worden gesteld, maar waartegen maatschappelijk verzet is aangetekend, omdat het om oorlogsmisdadigers ging. In vrijheidsstelling ook wanneer misdadigers niet tot inkeer zijn gekomen, had in dit geval een symbolische handeling kunnen zijn, namelijk uitdrukken dat deze in hun kwaad vastgeroeste misdadigers toch als personen gerespecteerd dienen te worden. Levenslang zou dus niet zoals in Nederland werkelijk levenslang moeten zijn.

Maar ook als middel tot bescherming van de samenleving is de doodstraf niet het juiste middel. Dat zou het alleen zijn in geval er een rechtstreekse agressie uit zou gaan waartegen de samenleving zich alleen kan verdedigen door de agressor te doden. Dan zou het om zelfverdediging gaan. De doodstraf is daarmee in strijd, aldus pastor Flohr, omdat detentie van een staatsgevaarlijke persoon de maatschappij afdoende bescherming biedt. In dit licht wijst paus Franciscus met zijn encycliek ook op misbruik van een wetgeving die in de doodstraf voorziet. En gerechtelijke dwaling kan dan een niet meer te repareren schade brengen. **Fratelli tutti** zegt dat in nr. 268 als volgt:

“De argumenten tegen de doodstraf zijn talrijk en bekend. De Kerk heeft terecht de nadruk gelegd op een aantal van hen, zoals de mogelijkheid van het bestaan van een gerechtelijke dwaling en het gebruik van de doodstraf door totalitaire en dictatoriale regimes, die de doodstraf gebruiken als een middel om politieke dissidentie te onderdrukken of religieuze en culturele minderheden te vervolgen,

die allemaal "misdadigers" zijn volgens hun respectievelijke wetten. Alle Christenen en mensen van goede wil worden daarom vandaag opgeroepen om niet alleen te strijden voor de afschaffing van de doodstraf, of die nu legaal of illegaal is, en in welke vorm dan ook, maar ook om de omstandigheden in de gevangenissen te verbeteren, met respect voor de menselijke waardigheid van de personen die van hun vrijheid zijn beroofd. En dit verbind ik met levenslange gevangenisstraf. [...] Levenslange gevangenisstraf is een verborgen doodvonnis."

Uiteindelijk is het leven door God aan ons toevertrouwd. En het komt mensen niet toe om het laatste woord daarover te spreken, zegt pastor Flohr verwijzend naar de doodstraf. Zolang er tijd van leven is is er de mogelijkheid voor een mens om terug te keren van zijn paden. Daar zou zelfs een slachtoffer toe kunnen bijdragen als die over de eigen gekwetstheid heen kan stappen om te zien dat de misdadiger zelf ook slachtoffer is van zijn eigen wandaden. Hij of zij heeft immers niet alleen een ander beschadigd in zijn waardigheid maar ook daarmee tekort gedaan aan zijn eigen persoonlijke waardigheid. De confrontatie van dader en slachtoffer kan de eerste tot bezinning brengen en tot een beter mens helpen worden. Als hij of zij het zichzelf althans gunt of durft vertrouwen dat hij of zij de moeite waard blijft. Want voor God in zijn barmhartigheid blijft iedere mens de moeite waard.

Vragen tot verdieping of ter onderlinge uitwisseling:

- *Zouden we ernaar moeten streven om parochie met stip te worden en zo ja, waarom, zo nee, waarom niet?*
- *Wat kunnen we nog meer doen om de acties van Amnesty International te ondersteunen in onze parochie?*
- *Wat betekent het dat we een penitentiaire inrichting binnen onze parochiegrenzen hebben?*